

Marinus van der Lubbe *O, Arbeid*

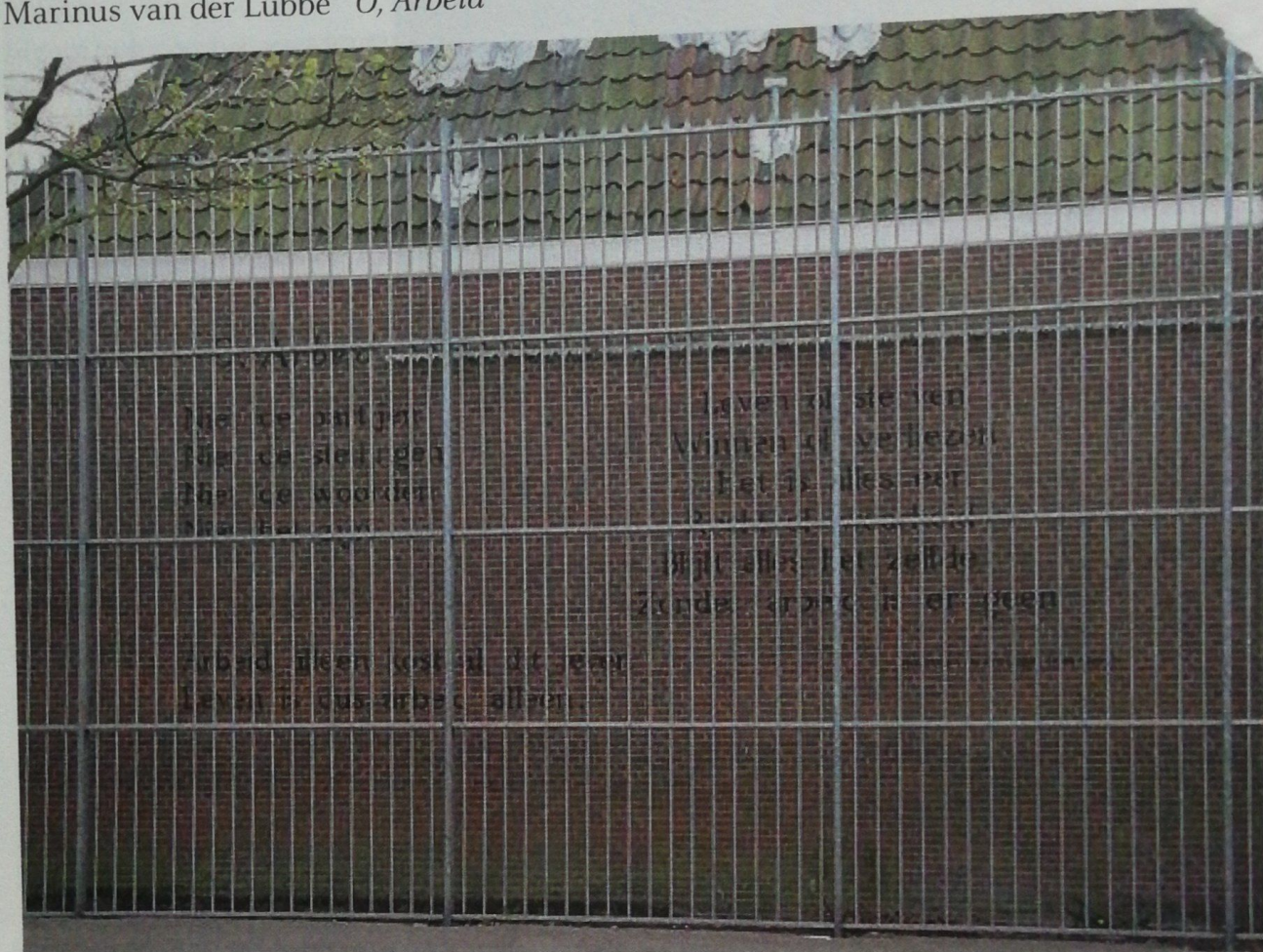


foto: straatpoezie.nl

Niet de partijen
Niet de stellingen
Niet de woorden
Niet het zijn

Leven of sterven
Winnen of verliezen
Het is alles een
Recht of waarheid
Blijft alles het zelfde
Zonder arbeid is er geen

Arbeid alleen kost al dit leven
Leven is dus arbeid alleen.

Marinus van der Lubbe in Leiden en Belgrado

Jelica Novaković

Ik kom niet zo vaak in Leiden, tenzij voor een congres of colloquium, maar ik heb elke keer een oog voor zijn muurgedichten, vooral diegene die men als vluchtige voorbijganger te zien krijgt in het centrum. Het zijn gedichten en dichters waar ik van hou en die ik als geestelijke vrienden beschouw. De overige muurgedichten heb ik virtueel kunnen bekijken dankzij de gelijknamige site (www.muurgedichten.leiden).

Dat ik nu virtueel even stil ben blijven staan voor het getraliede en door welige materie verborgen gedicht van Marinus van der Lubbe heeft een concrete aanleiding. Tijdens een taxirit door Belgrado klaagde de jonge taxichauffeur over het gebrek aan idealisme bij de huidige jeugd. Over hun desinteresse en passiviteit ten opzichte van sociaal onrecht, van een krimpemde arbeidsmarkt waar banen massaal wegbezuinigd worden.

Ik wist niet of ik moest instemmen en bedacht tegelijk ook dat het eigenlijk een open vraag was, wát tot nu toe meer slachtoffers heeft geëist in de wereldgeschiedenis: het gebrek aan idealisme of een surplus ervan. Men denke aan mijn landge-

noot Gavriilo Princip. Of aan Marinus van der Lubbe, de Nederlandse communist (Leiden 1909 - Leipzig 1934) die op 27 februari 1933 in Berlijn het Duitse parlamentsgebouw, de Reichstag, in brand stak en hiervoor ter dood werd veroordeeld en terechtgesteld. Toen ik zijn biografie las, was ik verbaasd over het feit dat hij, gedreven door idealisme, een deel van mijn toenmalig vaderland Joegoslavië te voet had bereisd, in de waan dat hij oostwaarts trekkend binnen enkele weken in het vermeende idealistenparadijs Rusland zou komen. Voor zijn onderhoud heeft hij tijdens die reis gezorgd door als landarbeider te werken. En zoals men weet, heeft hij zijn reisdoel nooit gehaald, maar wel zijn levensdoel: hij is als gewone arbeider de geschiedenis ingegaan.

De arbeid die hij in zijn gedicht verheerlijkt, heeft deze idealistische generatie proletariërs een gezicht gegeven en een recht op bestaan: ik werk dus ik ben. Want meer hadden ze de kapitalistische wereld niet te bieden dan hun spieren.

Onze tijd wordt in menig opzicht met de jaren dertig vergeleken: de opmars van populistische leiders en rechtse partijen, de groeiende kloof tussen arm en rijk, de macht van speculatie boven eerlijke arbeid, betogingen en rellen. Het is een verontrustend perspectief.

De taxichauffeur heb ik uiteindelijk geen gelijk gegeven. Idealisme bestaat ook onder de huidige jeugd, zoals het voorbeeld van de klimaatspijblaars op dit moment laat zien. Natuurlijk kan idealisme ook makkelijk misbruikt worden. De weg naar de hel is uiteindelijk sinds mensenheugenis geplaveid met goede bedoelingen. Het idealisme van hen die betogen voor een beter klimaat of voor eerlijk betaalde arbeid (gele hesjes), zal misschien geen toekomstige conflicten kunnen beletten maar het siert ze desalniettemin als intrinsiek menselijke eigenschap. En vermoedelijk zijn er onder hen ook dichters die ooit ergens een muur zullen sieren met een geëngageerd gedicht. De tijd lijkt er weer rijp voor.

Jelica Novaković-Lopusina (1955) is hoogleraar Nederlandse taal en literatuur en hoofd van de vakgroep Neerlandistiek aan de Universiteit van Belgrado. Haar wetenschappelijke belangstelling gaat uit naar beeldvorming en cultuurcontacten. Ook heeft ze een groot aantal vertalingen van Nederlandstalige literatuur op haar naam staan. Ze werd onderscheiden met de Vlaamse P.E.N.-prijs en met de Vertaalprijs van het Letterenfonds. Ze is lid van de Orde van den Prince, afdeling Land van Waas en Dendermonde I.